

Motion till riksdagen 2021/22:4290

av **Karin Enström m.fl. (M)**

med anledning av prop. 2021/22:52 Förstärkt skydd för väljare vid röstmottagning

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en röstmottagare alltid ska vara närvarande när någon annan person hjälper en väljare att rösta eller ta valsedlar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en lagstadgad tystnadsplikt för personer som hjälper en väljare att rösta, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Motivering

För att stärka väljarnas skydd vid röstning och stärka skyddet för valhemligheten föreslår regeringen ett antal ändringar i vallagen. Det handlar bl.a. om hur allmänna val ska förberedas, hur det ska gå till vid val och hur ordningen i vallokalerna kan tryggas. Moderaterna är i grunden positiva till ändringar som syftar till att trygga genomförandet av fria och hemliga val. Vi anser att flera av förslagen går i rätt riktning, men vi har också i delar invändningar mot regeringens bedömningar. Regeringens förslag är inte tillräckligt långtgående för att hindra otillåten påverkan vid röstning i vissa situationer. Enligt Moderaternas mening bör det på sikt övervägas om inte det lämpligaste vore att en funktionsnedsatt person enbart ska få biträdas av en röstmottagare för att ytterligare stärka den enskildes rätt. Med regeringens förslag riskerar ett kryphål i systemet att lämnas som kan utnyttjas av de som vill påverka valresultatet. Moderaterna menar att det är viktigt att tillräckliga åtgärder vidtas för att minska risken för att s.k. grupp- och familjeröstning genomförs. Vi utvecklar detta i det följande.

Valsystemet i Sverige får i grunden anses välfungerande och rättssäkert. Att val i Sverige, till riksdagen, till region- och kommunfullmäktige och till Europaparlamentet, är fria och hemliga är bärande principer i en demokratisk rättsstat. I det ligger främst att

man kan rösta utan påverkan och själv bestämma vilket parti man vill rösta på. Ingen ska heller tvingas att tala om hur man röstat. Dessa grundläggande principer anses så betydelsefulla att otillbörlig påverkan vid röstning är straffstadgat i brottsbalkens 17:e kapitel.

Men vi vet att det finns krafter och individer som vill påverka utgången av demokratiska val. Det som brukas benämnas som gruppöstning eller familjöstning förekommer trots att det är förbjudet. Enligt 2020 års valutredning visar observationer att nuvarande system inte är tillräckligt effektivt för att stoppa personer som samtidigt vill ställa sig bakom en valskärm och rösta. Så kallad gruppöstning utmanar varje persons rätt att vid röstning själv få bestämma vad man vill rösta på.

I propositionen föreslår regeringen förändringar kopplat till detta. Regeringen föreslår att det tydliggörs i vallagen att väljarna var för sig ska ta sina valsedlar utan insyn och att varje väljare ska vara ensam bakom en valskärm och själv göra i ordning sina röster. Däremot föreslår regeringen inga förändringar vad gäller biträde vid röstning och biträde vid val av valsedlar.

Vad gäller *biträde åt väljare vid röstning* gör regeringen bedömningen att en väljare som på grund av funktionsnedsättning eller liknande inte själv kan göra i ordning sina röster även fortsättningsvis bör få anlita inte bara röstmottagarna utan även någon annan person som hjälper väljaren vid röstningen. Enligt regeringen bör det inte införas någon skyldighet för en sådan väljare att biträdas av en röstmottagare. Regeringen väljer därmed att frångå förslaget i 2020 års valutredning, en parlamentariskt sammansatt kommitté, som föreslagit att en röstmottagare alltid ska vara närvarande när någon annan person hjälper en väljare som på grund av funktionsnedsättning eller liknande inte själv kan göra i ordning sina röster vid röstningen.

Vad gäller *biträde åt väljare vid val av valsedlar* gör regeringen bedömningen att en väljare som på grund av funktionsnedsättning eller liknande inte själv kan ta sina valsedlar på den avskärmade plats där valsedlarna finns utlagda på begäran ska få hjälp med detta av röstmottagarna i den utsträckning som behövs. En sådan väljare får också anlita någon annan person som hjälper honom eller henne med detta. 2020 års valutredning förslög däremot att det ska vara obligatoriskt med en röstmottagare och att den alltid ska vara närvarande när någon annan person hjälper en väljare som på grund av funktionsnedsättning eller liknande inte själv kan ta sina valsedlar.

Moderaterna står bakom förslagen i 2020 års valutredning. Det är en stor brist att regeringen i den aktuella propositionen inte föreslår att en röstmottagare alltid ska vara närvarande när någon annan person hjälper väljaren att rösta eller ta valsedlar. Enligt Moderaterna bör det i förlängningen rent av övervägas om inte det lämpligaste vore att en funktionsnedsatt person enbart ska få biträdas av en röstmottagare för att ytterligare stärka den enskildes rätt. Genom att anlita en röstmottagare kan den röstandes skydd stärkas mot otillåtlig påverkan av den person som anlitas av den röstande. Det ska framhållas att Synskadades Riksförbund i sitt remissvar menar att förslaget från 2020 års valutredning om att en oberoende röstmottagare ska biträda i nu aktuella situationer minskar risken för att den som hjälper väljaren att rösta gör ett annat val än det väljaren vill. Synskadades Riksförbund anser vidare att fördelarna överväger nackdelarna och är positiva till utredningens förslag. Det kan också tilläggas att 2020 års valutredning förväntas lägga ytterligare förslag för att underlätta röstning för personer med synnedsättning i sitt kommande slutbetänkande.

Vår uppfattning är vidare att det bör införas en lagstadgad tystnadsplikt för personer som hjälper väljare att rösta. På så sätt stärks väljarens skydd vid röstning och det skapas

straffrättsliga konsekvenser för den som röjer uppgifter om hur en person har röstat. Även införande av en tystnadsplikt lades fram i 2020 års valutredning – ett förslag som regeringen nu väljer att inte gå vidare med. Som föreslås i 2020 års valutredning bör den nya tystnadspliktsregeln kombineras med en skyldighet för röstmottagare att informera den som hjälper en väljare att rösta om att en straffsanktionerad tystnadsplikt gäller.

Moderaterna är positiva till att stärka skyddet för våra demokratiska val, att väljarnas skydd vid röstningen stärks, samtidigt som förtroendet för valsystemet vidmakthålls. För att säkerställa att valen sker på ett korrekt vis bör regeringen därför genomföra förslagen i enlighet med tillkännagivandena i denna motion som grundar sig på förslagen i 2020 års valutredning. Därefter bör det enligt Moderaternas mening övervägas fler förändringar för att trygga den enskildes rätt vid röstning.

Karin Enström (M)

Ida Drougge (M)

Lars Jilmstad (M)

Ulrika Karlsson (M)

Erik Ottoson (M)

Annicka Engblom (M)